

Gabriel Hawryluk, analityk ekonomiczny FOR
Warszawa, dnia 26 września 2024 r.

Komunikat FOR 22/2024: Handel w niedzielę: w interesie konsumentów i pracowników

- Sejm w dalszym ciągu „mrozi” poselski projekt ustawy zmieniający przepisy dotyczące handlu w niedzielę¹. Autorami projektu są posłowie Trzeciej Drogi.
- Projekt zakłada dopuszczenie handlu w pierwszą i trzecią niedzielę każdego miesiąca². Obietnica przywrócenia niedzielnego handlu – w różnych wersjach – znajdowała się w programach Trzeciej Drogi i Koalicji Obywatelskiej³.
- Zakaz handlu ogranicza wolność wyboru konsumentów, a także faworyzuje pracowników handlu, stawiając ich ponad pracownikami np. gastronomii czy rozrywki.
- Celem wprowadzenia zakazu handlu w niedziele było też wsparcie małych sklepów w rywalizacji z sieciami wielkopowierzchniowymi, co jest działaniem przeciwko interesowi nie tylko konsumentów, którzy przez to nie mają dostępu do tańszych produktów w niedziele, ale też pracowników, gdyż to w większych sklepach są wyższe wynagrodzenia i lepsze warunki pracy.

Zakaz handlu w niedziele (najpierw niektóre, a później prawie wszystkie) obowiązuje w Polsce od 2018 roku. Przedłożony projekt Trzeciej Drogi zakłada przywrócenie handlu w pierwszą i trzecią niedzielę każdego miesiąca, co jest zgodne z obietnicami tej formacji z kampanii parlamentarnej. Przywracanie handlu nawet w co drugą niedzielę należy uznać za krok w dobrym kierunku. Projekt wpłynął do Sejmu w marcu i przeszedł w czerwcu przez pierwsze czytanie. Od tego czasu czeka na rozpatrzenie w komisji.

Forum Obywatelskiego Rozwoju od początku sprzeciwia się zakazowi handlu w niedzielę i zwraca uwagę na szkodliwość tego rozwiązania oraz błędy w przepisach je wprowadzających⁴.

---

¹ Druk nr 384, Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni oraz ustawy – Kodeks pracy.

² A także w dwie niedziele poprzedzające Boże Narodzenie i jedną niedzielę poprzedzającą Wielkanoc (a jeżeli jest to pierwsza lub trzecia niedziela miesiąca, to w niedzielę poprzedzającą tę niedzielę).

³ TVN 24 Biznes, *Co dalej z zakazem handlu w niedziele. Oto wyborcze obietnice*, 18 października 2023, <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/wybory-2023-zakaz-handlu-w-niedziele-co-zapowiadaly-koalicja-obywatelska-trzecia-droga-i-lewica-st7397015>.

⁴ Zob. <https://for.org.pl/2024/01/05/for-o-zakazie-handlu-w-niedziele/>.

Konsumenci i pracownicy

Obecne przepisy dotyczące handlu w niedziele ograniczają wolność wyboru konsumenta, któremu zabierana jest możliwość wyboru dnia, w którym robi zakupy. Państwo ingeruje w styl życia ludzi, nakierowując ich na konkretne wybory⁵. Ustawodawca w uzasadnieniu ustawy o zakazie handlu pisze, uznając to za coś pozytywnego, że zamknięcie sklepów w niedzielę spowoduje m.in. przeniesienie zainteresowania na korzystanie z lokali gastronomicznych⁶. Państwo nie interweniuje tu więc ze względu na palący problem społeczny czy negatywne efekty zewnętrzne, lecz po to, by decydować o tym, jak konsumenci mają spędzać czas w weekendy. Podaje to także w wątpliwość inny cel ustawy, jakim jest rzekoma dbałość o czas wolny pracowników. Z jakiegoś powodu uznaje się za niepożądaną pracę w handlu, ale już nie w gastronomii czy rozywce.

Takie rozwiązanie prawne nie jest jednak w interesie *wszystkich* pracowników handlu. Pewna część pracowników chce mieć możliwość pracy w niedzielę, np. po to, by mieć wolne w trakcie tygodnia ze względu na możliwość załatwienia spraw urzędowych. Niektórzy z pracowników to także młodzi ludzie, np. studenci, niemający możliwości pracy w środku tygodnia i skłonni pracować w weekendy.

Nawet wśród osób teoretycznie najbardziej zyskujących na niedzielnym zakazie nie ma jednoznacznego zdania w tej sprawie – według badania UCE Research na zlecenie Onetu aż 45% kasjerów jest przeciwnych zakazowi handlu w niedzielę⁷. Według badań MJCC wśród pracowników sektora handlu zakazu nie popierało 19%, a wśród pracowników w wieku poniżej 30 lat – 31%, przy czym jeszcze większy sprzeciw wobec niego był w miastach⁸. Choć wyniki tych badań różnią się między sobą, to świadczą o tym, że nawet w grupie najbardziej dzięki zakazowi uprzywilejowanej nie brakuje osób, które opowiadają się za przywróceniem swobody handlu w niedziele.

Wsparcie małych sklepów?

Choć zakaz handlu, jak deklarował chociażby ówczesny premier Mateusz Morawiecki⁹, miał pomóc małym sklepom, w żaden sposób nie odwrócił niekorzystnego dla nich trendu (wykres 1). Liczba sklepów w Polsce na przestrzeni lat wciąż spada, a liczba hiper- i supermarketów dynamicznie rośnie. Ich udział w ogólnej liczbie sklepów w Polsce urósł w latach 2008–2022 roku z ok. 1% do ok. 3%. Nie jest to zjawisko

---

⁵ Zob. R. Trzeciakowski, M. Orczyk, *Zakaz handlu w niedzielę – szkodliwy dla konsumentów, pracowników i sektora handlu*, Analiza 12/2016, Forum Obywatelskiego Rozwoju, 2 września 2016, <https://for.org.pl/2016/09/02/analiza-for-zakaz-handlu-w-niedziele-szkodliwy-dla-konsumentow-pracownikow-i-sektora-handlu/>.

⁶ Uzasadnienie do ustawy, dz. cyt., s. 9.

⁷ Onet Wiadomości, *Zapytaliśmy kasjerów i kasjerki, czy chcą zniesienia wolnych niedziel. Oto jak odpowiedzieli [SONDAŻ]*, 18 maja 2024, https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/zakaz-handlu-w-niedziele-oto-co-o-jego-zniesieniu-sadza-pracownicy-kas-sondaz/4jtnhdn?utm_source=www.za.org.pl_viasg_wiadomosci&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatic&srcc=undefined&utm_v=2.

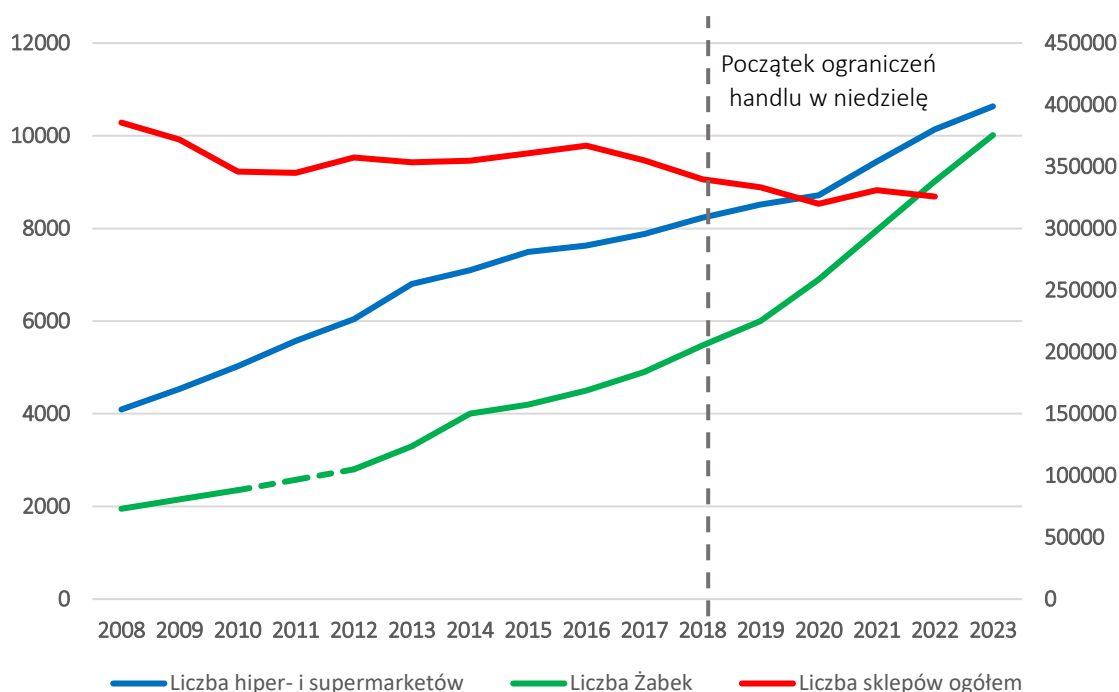
⁸ A. Błaszczak, *Handlowe niedziele? Pracownicy sklepów mówią: nie!*, Rzeczpospolita, 19 czerwca 2024, <https://www.rp.pl/rynek-pracy/art40666531-handlowe-niedziele-pracownicy-sklepow-mowia-nie>.

⁹ TVN 24 Biznes, *Zakaz handlu miał pomóc małym sklepom. Premier: niekoniecznie tak się stało*, 7 marca 2019, <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/premier-morawiecki-o-zakazie-handlu-zarobkach-w-nbp-cenach-pradu-ra916214-ls4505190>.

zaskakujące. Co jednak z perspektywy deklaracji rządzących istotne¹⁰, wprowadzenie zakazu niedzielnego handlu małym sklepom w żadnym stopniu nie pomogło i trendu nie spowolniło. Na zakazie zyskały tylko niektóre sieci franczyzowe jak Żabka, których sklepy są zazwyczaj otwarte w niedziele, gdyż korzystają z ustawowych wyłączeń.

Warto zwrócić uwagę także na to, że w sklepach wielkopowierzchniowych są, jak wynika z raportów Państwowej Inspekcji Pracy (tabela 1), znacznie lepsze warunki pracy. Jak zwraca uwagę PIP, co do zasady w większych przedsiębiorstwach stwierdza się mniej nieprawidłowości – nie tylko w sektorze handlu¹¹. W samym sektorze handlu w latach 2022–2023 w siedmiu na dziewięć kategorii zdecydowanie więcej nieprawidłowości stwierdzano w małych placówkach niż w wielkopowierzchniowych. Jak można przeczytać w sprawozdaniu PIP, nieprawidłowości w dużych placówkach dotyczyły niewielkiej liczby pracowników, a w małych sklepach nierzadko wszystkich. Podobnie pewne obowiązki pracodawcy lub uprawnienia pracowników w małych sklepach częściej nie są w ogóle respektowane¹².

Wykres 1. Liczba hiper- i supermarketów, sklepów sieci „Żabka” (lewa oś) oraz sklepów ogółem (prawa oś) w Polsce w latach 2008–2023

Źródło: opracowanie własne FOR na podstawie danych GUS, Żabka Polska oraz informacji medialnych¹³

¹⁰ Zob. P. Wachowiec, M. Zieliński, *Ministerialna ocena zakazu handlu: nierzetelna, stronnicza i antyprzedsiębiorcza*, Komunikat 14/2019, Forum Obywatelskiego Rozwoju, 18 kwietnia 2019, <https://for.org.pl/2019/04/18/komunikat-14-2019-ministerialna-ocena-zakazu-handlu-nierzetelna-stronnicza-i-antyprzedsiębiorcza/>.

¹¹ Sprawozdanie z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2023 roku (druk nr 482), 12 czerwca 2024, s. 131.

¹² Tamże, s. 144.

¹³ Dane o hiper- i supermarketach oraz ogólnej liczbie sklepów pochodzą z GUS. Dane o liczbie sklepów Żabka dla lat 2008–2016 pochodzą z artykułów medialnych, a dla lat 2017–2023 ze sprawozdań z działalności grupy Żabka Polska sp. z o. o. Nie udało się znaleźć danych dla 2011 roku.

Tabela 1. Nieprawidłowości z zakresu prawnej ochrony pracy stwierdzone podczas kontroli placówek handlowych w latach 2022–2023

Kategoria	Odsetek placówek skontrolowanych w danym zakresie, w których stwierdzono nieprawidłowości			
	2022		2023	
	Placówki wielkopowierzchniowe	Placówki małe	Placówki wielkopowierzchniowe	Placówki małe
Ekwiwalent za urlop	30,0	32,4	27,3	25,0
Udzielanie urlopu wypoczynkowego w roku nabycia do niego prawa	24,6	22,3	26,7	20,8
Prowadzenie akt osobowych	20,7	51,6	25,4	58,3
Świadectwa pracy	19,3	34,1	18,8	43,2
Udzielanie informacji o niektórych warunkach zatrudnienia	17,9	46,5	24,3	51,1
Prowadzenie ewidencji czasu pracy	17,3	42,4	24,0	42,9
Wypłata wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych	15,4	41,6	22,5	37,9
Wypłata dodatkowego wynagrodzenia za pracę w porze nocnej	9,5	15,3	0,0	22,0
Ustalenie rozkładu czasu pracy	9,1	36,3	13,9	28,7

Źródło: Sprawozdanie z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2023 roku

Regulacje dotyczące niedzielnego handlu nie służą więc poprawie warunków pracy. W uzasadnieniu do ustawy ograniczającej handel w niedzielę zwrócono uwagę właśnie na rzekome nieprzestrzeganie praw pracowniczych przez sieci sklepów wielkopowierzchniowych¹⁴, co należy ocenić jako nieprawdziwe, jeśli porównać je z małymi placówkami.

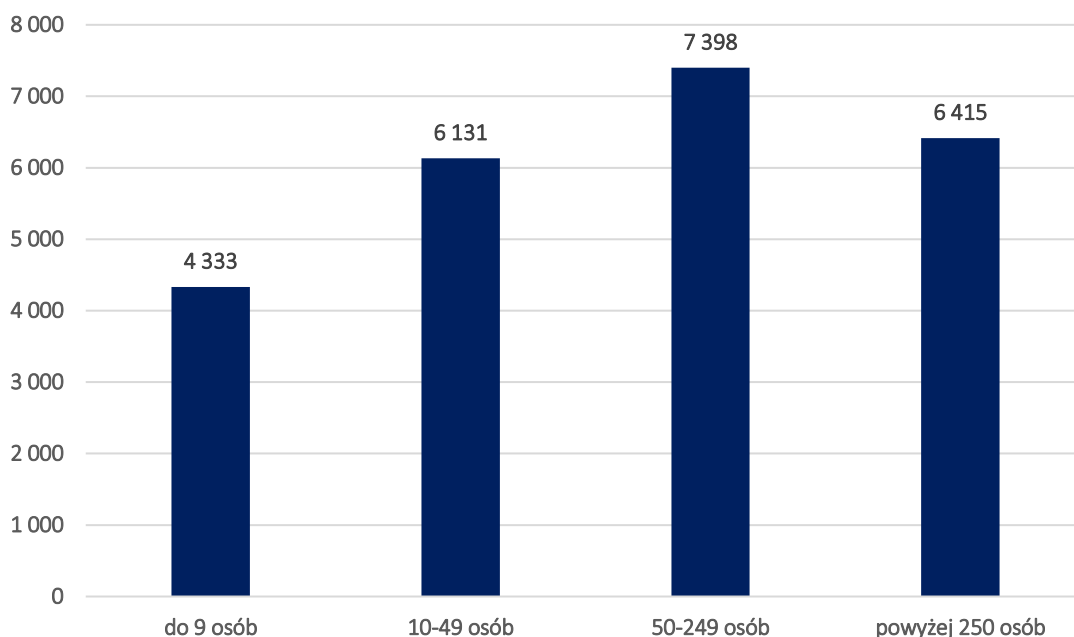
Ponadto w sklepach wielkopowierzchniowych pracownicy więcej zarabiają (wykres 2). Według danych GUS przeciętne zarobki w przedsiębiorstwach z sekcji G (handel i naprawa pojazdów) o wielkości powyżej 9 pracowników były w 2022 roku o ponad 50% wyższe niż w przedsiębiorstwach zatrudniających do 9 pracowników¹⁵. Na fakt wyższych zarobków i lepszego traktowania pracowników w sklepach wielko-

¹⁴ Uzasadnienie do obywatelskiego projektu ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę (druk nr 870), 22 września 2026, s. 1.

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. Aneks tabelaryczny*, Warszawa 2023.

powierzchniowych zwracają uwagę również związki zawodowe – Związkowa Alternatywa i jej przewodniczący Piotr Szumlewicz sprzeciwiają się z tego powodu zakazowi handlu w niedzielę, postulując w zamian wyższe stawki za pracę w niedzielę w całej gospodarce¹⁶.

Wykres 2. Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w 2022 roku w przedsiębiorstwach sekcji G (handel i naprawa pojazdów samochodowych) według wielkości przedsiębiorstwa

Źródło: GUS

Podsumowanie

Obecne przepisy zakazujące niedzielnego handlu uderzają w wolność wyboru konsumentów, którym ustawodawca próbuje narzucać styl życia. Zmuszają ich także – jeżeli potrzebują oni zrobić zakupy w niedzielę – do płacenia więcej za te same towary. Jest to również silna ingerencja w swobodę prowadzenia przez przedsiębiorców działalności gospodarczej. Ponadto przepisy faworyzują konkretną grupę pracowników (stawiając pracowników handlu ponad pracownikami gastronomii czy rozrywki), co jednak uderza też w tę część z nich, która chciałaby móc pracować w niedzielę. Poprzedni rząd za cel ataku obrał duże sieci wielkopowierzchniowe, a chciał pomagać małym sklepom, co jest działaniem wbrew interesowi pracowników, gdyż to w większych sieciach są lepsze warunki pracy i wyższe wynagrodzenia.

¹⁶ Związkowa Alternatywa, *Setki tysięcy pracowników czekają! Domagamy się 2,5 razy wyższych płac za pracę w niedzielę i święta*, 18 lipca 2024, <https://www.za.org.pl/setki-tysiecy-pracownikow-czekaja-domagamy-sie-25-razy-wyzszych-plac-za-prace-w-niedziele-i-swietach/>.

Propozycja przywrócenia handlu w dwie niedziele w miesiącu jest niewystarczająca, gdyż ze względu na brak uzasadnienia dla takiego zakazu należałoby zezwolić na handel we wszystkie niedziele. Niemniej projekt ten jest krokiem w dobrym kierunku – liberalizacji przepisów.

Przynajmniej częściowe przywrócenie handlu w niedzielę znajdowało się w programie KO i Trzeciej Drogi, tworzących obecnie wraz z Lewicą koalicję rządową. Należy mieć nadzieję, że politycy nie zapomną o swoich obietnicach i zdecydują się najpierw procedować, a później przegłosować proponowaną ustawę, zwłaszcza że jest to obietnica nieobciążająca budżetu, a wręcz mogąca przynieść dodatkowe wpływy – nie można więc usprawiedliwiać braku jej realizacji stanem finansów publicznych czy procedurą nadmiernego deficytu.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyłożonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Kinga Królik - członkini zarządu, kierownik administracyjno-finansowy FOR

tel. 691 908 904

e-mail: kinga.krolik@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Gabriel Hawryluk

Analityk ekonomiczny FOR

e-mail: gabriel.hawryluk@for.org.pl

Twitter: @HawrylukGabriel

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A

02-628 Warszawa

tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl